

Kansainvälisen tutkijan näkemys kriittiseen maantieteeseen Suomessa

Opiskelija tuli käymään luonani avoimen yliopiston luentoni jälkeen kiittääkseen minua mielenkiintoisesta opetuksesta. Mieleeni jäi erityisesti opiskelijan toteamus, että hänestä oli kiinnostavaa kuulla kriittistä ajattelua. Tämä sai minut miettimään maantieteen tutkimusta ja sen tekemistä Suomessa niiden neljän vuoden aikana, jotka olen täällä viettänyt.

Ennen saapumistani Suomeen huhtikuussa 2008 olin epävarma siitä, kuinka hyvin kaupunkiin kohdistuva poliittisen taloustieteen lähestymistapani soveltuisi Helsingin tutkimiseen. Helsinki on varsin erilainen verrattuna esimerkiksi aiempaan kotikaupunkiini Glasgow'hun. Pohdin myös, kuinka urbaania uusliberalismia käsittelevä, David Harveyn, Neil Smithin, Jamie Peckin ja Adam Tickellin ajatteluun perustuva, tutkimukseni sopisi uuteen työympäristöni. Näkökulmani ovat pääasiassa teoreettisia, joten ne poikkeavat tiedon soveltamiseen keskittyvästä kaupunki- ja asutus-tutkimuksesta.

Aiempi asuinkaupunkini ja tutkimusteni kohde Glasgow on kokenut viimeisten 30 vuoden aikana monia kokeilemisen ja epäonnistumisen hetkiä, jotka ovat juontuneet uusliberalistisesta hallinnosta. Pelkäsinkin yliarvioivani Helsingin sosiaalisia ongelmia. Huomasin kuitenkin nopeasti Helsingin sosiaalisten ongelmien olevan vähäisiä verrattuna

Glasgow'hun tai muihin brittiläisiin kaupunkeihin. Uskon tämän johtuvan suurilta osin siitä, että Helsingissä ei ole toteutettu samanlaista uusliberalistista politiikkaa, joita Britannian ja Yhdysvaltain kaupunkeihin sovellettiin Margaret Thatcherin ja Ronald Reaganin hallintojen aikana 1980-luvulla. Suomalaisessa hyvinvointihistoriassa 1990-luvun alun lama on olennainen vedenjakaja, mutta sen jälkeisetkään Suomen hallituksen toimet eivät ole siirtäneet hyvinvointikaupunkipolitiikkaa kohti puhdasta uusliberalismia. Manuel Castells ja Pekka Himanen (2002) ovat pitäneet suomalaista kaupunkipolitiikkaa todisteena siitä, että uusliberalistiselle talousmallille on olemassa vaihtoehtoja. He osoittavat, etteivät tietoyhteiskunta ja demokraattinen hyvinvointivaltio sulje toisiaan pois, vaan pystyvät myös tukemaan toisiaan.

Suomen tilanne on muuttunut viime vuosina. Uusliberalismi muovaa perusteellisesti Helsinkiä ja sitä ympäröivää ”metropolialuetta”. Yhdenvertaisuuden mallikaupunki Helsinki on lähtenyt seuraamaan muiden kaupunkien esimerkkiä etsien Floridan hengessä ”luovaa luokkaa” talouskehityksen moottoriksi. Kaupunki houkuttelee tähtiarkkitehteja, kuten Steven Holliä ja kumppaneita, suunnittelemaan kaupunkiin maamerkkirakennuksia. Samalla kaupunki korvamerkitsee

uusia alueita gentrifikaatiolle. Julkisen sektorin sosiaalikuluja on leikattu, ja ”poikkeavien ryhmien”, esimerkiksi Romanian romanikerjäläisten, poistaminen katukuvasta ja väliaikaisasumuksistaan kuvaa muutosta. Tietääkseni vakavaa tutkimuksellista keskustelua kaupungin erilaistumisesta ei ole käyty.

Suomalaisella maantieteellä on mahdollisuus osallistua nykyistä voimakkaammin kansainvälisen kriittisen maantieteen keskusteluun. Tähän päivään mennessä suomalaisten kansainvälinen rooli on pysynyt epäselvänä. Yksi integroitumistapa olisi kytkeytyminen kansainvälisen kriittisen maantieteen tutkimusryhmän (<*internationalcriticalgeography.org*>) toimintaan. En kuitenkaan ehdota, että suomalaisen maantieteen tulisi lähtökohtaisesti ottaa marxilaista teoriapohjaa yhteiskuntakriittikkinsä airueksi, kuten kriittiset maantieteilijät usein tekevät. Pikemminkin suomalaiset maantieteilijät voisivat sekoittaa kriittisen teorian Noel Castreen (2006) sanoin ”aktivistiseen” tiedon tuottamiseen. Tällöin tietoisuus olisi muuta kuin pelkkä kuvaus tai analyysi sosiaalisista ongelmista.

Suomalaisen maantieteen tulee näkyä ja kriittisten tutkijoiden tulee tehdä sitä tunnetuksi. Päätän kirjoitukseni kahteen teemaehdotukseen, jotka tosin koskevat muitakin tieteenaloja kuin maantiedettä. Ensimmäinen koskee suhdetta populistipuolueisiin tai ”uuteen oikeistoon”, jotka eivät sovi perinteiselle vasemmisto-oikeistopuolueiden akselille. Ovatko suomalaiset maantieteilijät osallistuneet julkiseen keskusteluun maahanmuutosta ja sitä ohjaavan diskurssin muovaamiseen perussuomalaisten vuoden 2011 vaalivoiton jälkeen?

Toiseksi, harvat kiistävät talouskriisin vaikutukset Suomessa, esimerkiksi hitaan talouskasvun tai irtisanomiset. Toimenpide-ehdotuksia kuulee paljon, mutta valitettavasti tuloksia näkee vain vähän. Aiemmin usko Nokian vakuuttavaan kykyyn viädä kansantaloutta eteenpäin sai lähes myyttiset mitat. Suomen talouden tulisi kuitenkin nykyisellään monipuolistua, eikä tämä onnistu ilman ulkomaisen työvoiman käytön monipuolistamista ja parantamista. Toisaalta, ulkomaisten työntekijöiden työurien varmentaminen ja kehittäminen kohtaavat työnantajan ongelman saada kansainväliset osaajat pysymään Suomessa (Vehkari 2010).

Nämä kaksi suomalaisen yhteiskunnan syvärakenteita koskevaa haastetta tarjoavat maantieteilijöille paljon työsarkaa, koska tähän asti ne ovat jääneet liian vähäiselle huomiolle tutkimuksessa. Niitä tutkimalla olisi kuitenkin mahdollista kehittää teoreettista ja menetelmällistä pohjaa, josta olisi iloa myös kansainväliselle maantieteelle.

KIRJALLISUUS

- Castells, M. & P. Himanen (2002). *The information society and the welfare state*. 200 s. Oxford University Press, Oxford.
- Castree, N. (2006). The detour of critical theory. *Teoksessa* Castree, N. & D. Gregory (toim.): *David Harvey: A Critical Reader*, 247–270. Blackwell Publishing, Oxford.
- Vehkari, A. (2010). *Talent available*. 50 s. Taloustieto, Finland.

GARETH RICE

*Geotieteiden ja maantieteen laitos,
Helsingin yliopisto*